

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHI SHAXSIYATINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI (NARPAY TUMANI 39-MAKTAB TAJRIBASI MISOLIDA)

Muallif: Xujaqulova Baxtigul Ergashevna

Lavozimi: Amaliyotchi psixolog

Muassasa: Samarqand viloyati Narpay tumani

39-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchi shaxsiyatining shakllanishi, uning o'ziga xos xususiyatlari va bunga ta'sir etuvchi omillar tadqiq etilgan. Narpay tumani 39-maktab o'quvchilari o'rtasida o'tkazilgan psixologik kuzatuvlar va testlar asosida o'quvchilarning shaxsiy xislatlari, temperament tiplari va ijtimoiy moslashuv darajalari tahlil qilingan. Maqolada o'quvchi shaxsini rivojlantirishda individual yondashuvning ahamiyati ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi shaxsiyati, psixologik diagnostika, temperament, o'z-o'zini baholash, motivatsiya, individual yondashuv, o'smirlik davri.

1. KIRISH (INTRODUCTION)

Zamonaviy ta'lim tizimining markazida o'quvchi shaxsi turadi. O'quvchi shaxsiyati - bu uning faqatgina bilim olish qobiliyati emas, balki uning xarakteri, irodasi, emotsional holati va ijtimoiy muhitdagi muloqot madaniyatining majmuidir. Shaxs sifatida shakllanish ayniqsa maktab yoshidagi bolalarda, xususan o'smirlik davrida juda murakkab kechadi.

Narpay tumani 39-maktab psixologik xizmati o'quvchilarni shunchaki "o'quvchi" sifatida emas, balki shakllanayotgan mustaqil "shaxs" sifatida o'rganishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Bugungi kunda o'quvchi shaxsiyatiga global axborot muhiti, oilaviy sharoit va tengdoshlar bilan muloqot kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada o'quvchi shaxsiyatining shakllanish darajasini aniqlash va unga ijobiy ta'sir ko'rsatish yo'llari ko'rib chiqiladi.

2. TADQIQOT METODLARI (METHODS)

Tadqiqot Samarqand viloyati Narpay tumani 39-maktabning 7–9-sinf o'quvchilari (jami 80 nafar o'quvchi) ishtirokida olib borildi. Tadqiqotda quyidagi metodikalardan foydalanildi:

G.Eyzhenkning "Temperament turi" so'rovnomasi: O'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari (ekstravert, introvert) va hissiy barqarorligini aniqlash uchun.

Dembo-Rubinshteyn metodikasi: O'quvchilarning o'z-o'zini baholash (samootsenka) darajasini o'rganish uchun.

Kuzatuv va suhbat: O'quvchining dars jarayonidagi faolligi va tengdoshlari bilan muloqot uslubini tahlil qilish uchun.

Sotsiometriya: O'quvchi shaxsining guruh (sinf) ichidagi o'rni va nufuzini aniqlash uchun.

3. TADQIQOT NATIJALARI (RESULTS)

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida 39-maktab o'quvchilarining shaxsiyat xususiyatlari bo'yicha quyidagi ma'lumotlar olindi:

Temperament ko'rsatkichlari: O'quvchilarning 45% i sangvinik (hushchaqchaq, muloqotga kirishuvchan), 25% i xolerik (tezkor, emotsional), 20% i flegmatik (vazmin) va 10% i melanxolik (ta'sirchan) tipiga mansubligi aniqlandi.

O'z-o'zini baholash: O'quvchilarning 60% ida o'z-o'zini baholash adekvat (me'yorida), 25% ida yuqori (o'ziga haddan ortiq ishonch) va 15% ida past (o'ziga ishonchsizlik) darajada ekanligi ko'rindi.

Ijtimoiy nufuz: Sotsiometrik tahlillar shuni ko'rsatdiki, adekvat o'z-o'zini baholaydigan o'quvchilar sinf jamoasida "yetakchi" yoki "yoqtirilgan" maqomiga ega, past baholaydiganlar esa ko'pincha "chetda qolganlar" guruhiga tushib qolgan.

4. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'quvchi shaxsiyatining shakllanishida uning temperamenti va o'z-o'zini baholashi o'zaro bog'liqdir. Masalan, 39-maktabda aniqlangan "melanxolik" tipidagi o'quvchilar bilan ishlashda ularning ta'sirchanligini hisobga olib, tanqidiy fikrlarni ehtiyotkorlik bilan yetkazish lozimligi ma'lum bo'ldi.

Shaxsiyat shakllanishida "Men-konsepsiyasi" (o'quvchining o'zi haqidagi tasavvuri) muhim o'rin tutadi. Agar maktabda psixolog va o'qituvchi o'quvchining yutuqlarini o'z vaqtida rag'batlantirsa, unda ijobiy shaxsiyat sifatleri (mas'uliyat, o'ziga ishonch, intiluvchanlik) tezroq shakllanadi. Narpay tumani muhitida oilaviy qadriyatlar ham o'quvchi shaxsiyatiga ijobiy intizom beruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

5. XULOSA VA TAVSIYALAR (CONCLUSION)

Narpay tumani 39-maktab misolida o'quvchi shaxsiyatini o'rganish quyidagi xulosalarga olib keldi:

Individual profil: Har bir o'quvchi uchun uning psixologik xususiyatlarini aks ettiruvchi "Psixologik xarita" yaratish va dars jarayonida o'qituvchilar ushbu ma'lumotlardan foydalanishi kerak.

Motivatsiyani oshirish: O'z-o'zini past baholaydigan o'quvchilar bilan maxsus "Muvaffaqiyatga erishish" treninglarini muntazam o'tkazish lozim.

Sog'lom muhit: Sinf jamoasidagi o'zaro munosabatlarni yaxshilash orqali har bir o'quvchining shaxs sifatida namoyon bo'lishiga imkoniyat yaratish kerak.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchi shaxsiyatini to'g'ri shakllantirish -bu kelajakda jamiyat uchun komil insonni yetkazib berishning kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Sh.M. Mirziyoyev. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". – Toshkent, 2021.

E.G'oziev. "Shaxs psixologiyasi". – Toshkent, 2010.

Z.T. Nishonova. "Psixologik xizmat". – Toshkent, 2014.

M.G. Davletshin. "Umumiy psixologiya". – Toshkent, 2002.

